

SPOLUPRÁCA MESTA KOŠICE S MIMOVLÁDNYMI ORGANIZÁCIAMI V PROCESE POSTUPNÉHO UKONČOVANIA BEZDOMOVECTVA

Názov podujatia: Odborná konferencia Participácia 2.0, 11. – 12. 8. 2022, Vodárenské múzeum, Bratislava

Názov projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných po

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky / Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej sp

Tento projekt a toto podujatie sú financované z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu cez OP Efektívna verejná správa



ÚRAD SPLNOMOCNENCA
VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI



MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY



Operačný program
Efektívna
verejná správa



Európska únia
Európsky sociálny fond

OBSAH PREZENTÁCIE

1. Základné informácie o situácii v meste
 - Definícia bezdomovectva
 - Formy a druhy bezdomovectva
 - Osady – nelegálne osídlenia
2. Spolupracujúce subjekty
3. Formy spolupráce
 - Registračný týždeň
 - Housing First
 - Projekt „Budujeme nádej na Luníku IX“ - Projekt individuálnej výstavby jednoduchých rodinných domov
4. Čiastkové výsledky

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SITUÁCII V MESTE

Definícia bezdomovectva

Bezdomovectvo je zložitý spoločenský problém, na ktorého vzniku sa podieľa mnoho faktorov a je viac než nedostatok prístrešia. Vyznačuje sa určitými vzťahmi sociálnej nerovnosti. Ide o celkové zníženie životných šancí pre ľudí bez domova, o obmedzenie príležitosti podieľať na rôznych možnostiach v spoločnosti ako aj ovplyvňovať svoje rozhodnutia. Marginalizovaná skupina obyvateľstva akými sú ľudia bez domova sú vylúčení z participácie na normálnom spôsobe sociálneho života.

Vymedzenie bezdomovectva nie je jednoduché a nie je možné ho vymedziť iba na ľudí, ktorí prežívajú na ulici bez strechy nad hlavou.

Typológia bezdomovectva a vylúčenie z bývania má štyri koncepčné kategórie, z hľadiska bezdomovectva ide o typológiu bez prístrešia a bez bývania a z hľadiska vylúčenia z bývania ide o neisté bývanie a nevyhovujúce bývanie.

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SITUÁCI V MESTE

Formy a druhy bezdomovectva

typológia ETHOS, z ktorej vychádzame obsahuje štyri kategórie bezdomovectva a vylúčenia z bývania:

- 1. Bez prístrešia (rooflessness)** – osoby spiacie vonku, v nízkoprahovej nocľahárni
- 2. Bez bývania (houselessness)** – osoby žijúce v azylovom dome, útulkoch, v domoch na pol ceste, v ubytovniach, krízových centrách, osoby ohrozené domácim násilím prebývajúce na skrytej adrese, osoby po opustení väznice, zdravotníckeho zariadenia, pestúnskej starostlivosti, detského domova
- 3. V neistom bývaní (living in insecure housing)** – znamená užívanie bývania bez právneho dôvodu, (bez nájomnej zmluvy, bývanie v nezákonne obsadených budovách), na pozemku (záhradkárska oblasť), osoby prechodne bývajúce u príbuzných alebo u priateľov (bez inej alternatívy bývania), osoby ohrozené vyst'ahovaním a žijúcich pod hrozbou domáceho násillia
- 4. V Nevyhovujúcom bývaní (living in inadequate housing)** – osoby žijúce v karavanoch, v budove, ktorá nie je určená k bývaniu, chatrčiach, búdach, v provizórnych stavbách, dočasných stavbách, alebo v budovách napr. bez kolaudácie a osoby žijúce v preľudnených bytoch

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SITUÁCIÍ V MESTE

Na území mesta Košice evidujeme všetky štyri skupiny bezdomovectva, teda osoby bez prístrešia, bez bývania, v neistom aj v nevyhovujúcom bývaní.

- Osoby a rodiny v nevyhovujúcom bývaní – **Nelegálne osídlenia**
 - Osoby a rodiny v neistom bývaní - **ohrozené stratou bývania**
 - Osoby a rodiny bez bývania – **v sociálnych službách krízovej intervencie**
- Osoby bez prístrešia

Vzhľadom na špecifické postavenie mesta Košice, v porovnaní s inými krajskými mestami na území, ktorých sa nenachádzajú nelegálne osídlenia tak ako v meste Košice, je potrebné z úrovne mesta spolupracovať so všetkými subjektami, ktoré majú v riešení bezdomovectva a sociálneho bývania skúsenosti.

NELEGÁLNE OSÍDLENIA

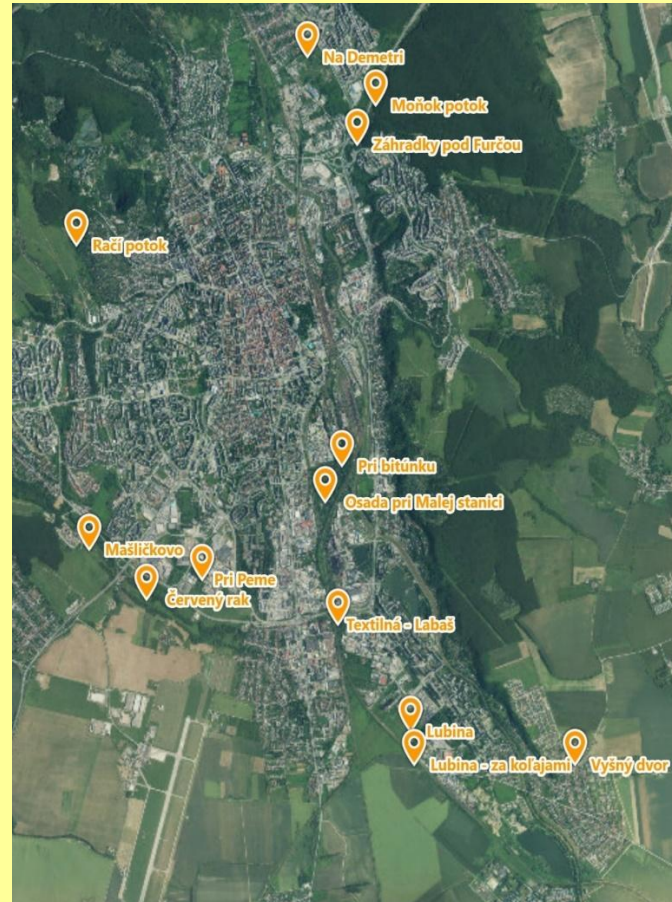
Ku koncu roku 2020 existovalo v meste Košice 13 takýchto nelegálnych osídlení, v ktorých žilo 236 rodín, t.j. 1066 osôb, z toho 635 detí.

Tabuľka a mapa dokumentujú, že osady sú rozložené na území celého mesta a nie iba v okrajových častiach.

P. č.	Názov lokality	MČ	Počet rodín	Počet osôb/z toho nezaopatrené deti
1.	Lubina (osada je na rozvodoch plynu)	Nad Jazerom	33	161//97
2.	Lubina – za koľajami	Nad Jazerom	18	69/35
3.	Červený rak	Juh	2	7/3
4.	Osada pri Malej stanici	Juh	41	176/82
5.	Nové diely – „Mašličkovo“	Luník IX	56	330/184
6.	Osada pri Bitúnku	Juh	16	65/33
7.	Osada pri Peme	Juh	4	21/13
8.	Moňok Potok	Dargovských hrdinov	42	194/112
9.	Textilná – Labaš	Nad Jazerom	7	28/14
10.	Na Demetri	Sídlisko Ťahanovce	6	46/22
11.	Račí potok	Sever	2	12/8
12.	Vyšný dvor	Krásna	6	25/14
13.	Záhradky pod Furčou	Dargovských hrdinov	3	31/18

NELEGÁLNE OSÍDLENIA

Rozloženie na území mesta



LUBINA



© 2019, PLS (S) S.R.L.

ČERVENÝ RAK



ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SITUÁCIÍ V MESTE

Formy a druhy bezdomovectva - zhrnutie

	Kategória	Dotknuté skupiny	Počet (2021)	Z toho deti
bezdomovec tvo	Bez prístrešia	Ľudia bez domova	800 - 1200	
	Bez bývania	Ľudia, využívajúci pobytové služby krízovej intervencie	1084	
Vylúčení z bývania	Neisté bývanie	Ľudia bývajúci bez platnej zmluvy, ohrozený stratou bývania z iných dôvodov	> 1500	
	Nevyhovujúce bývanie	Ľudia žijúci v nelegálnych osídleniach	1066	633

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SITUÁCI V MESTE

Formy a druhy bezdomovectva - zhrnutie

- Z prezentovaných informácií vyplýva, že problematika bezdomovectva je na území mesta Košice špecifická a vyžaduje si spoluprácu všetkých zainteresovaných a to
- o štátnych
 - o samosprávnych
 - o ale aj mimovládnych organizácií.

Bez aktívneho prístupu a efektívnej spolupráce existuje reálne riziko, že sa stane v meste Košice situácia nezvládnuteľnou, počet osôb bez domova bude neprimerane narastať spolu so zvyšujúcim sa počtom rodín žijúcich v nevhodnom bývaní v nelegálnych osídleniach.

SPOLUPRACUJÚCE SUBJEKTY

participácia

Štátne subjekty

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny (Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny)

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity

Štátny fond rozvoja bývania

Polícia

Ministerstvo zdravotníctva - Zdravé regióny (štátna príspevková organizácia)

Samospráva a subjekty zriadené samosprávou

Mesto Košice

Psychosociálne centrum – ZnB, Komunitné centrum, Útulok

Mestská časť Košice – Luník IX (sociálne bývanie)

Mestská polícia

Mestské časti

Košický samosprávny kraj

Neštátne/mimovládne subjekty

Nadácia DEDO

ETP Slovensko

Oáza – nádej pre nový život, n.o.

Arcidiecézna charita Košice

DORKA, n.o.

Zem detí – Košice, n.o. (Zariadenie núdzového bývania)

Saleziáni don Bosca - Oheň Nádeje o. z.

SPOLUPRACUJÚCE SUBJEKTY



Nadácia DEDO už 25 rokov pomáha deťom a rodinám v núdzi

Misia organizácie: Rodina patrí domov.

Rodiny s deťmi čelia bezdomovectvu, chudobe, chorobám a strate práce. My prijímame rodinu ako celok a chceme, aby celkom ostala. Rozumieme rodinám a ich traumám. Problémy sa lepšie zvládajú spolu. Sme blízko rodín a pomáhame im postaviť sa opäť na nohy. Neustále prinášame nové spôsoby, ktorými ukončujeme bezdomovectvo rodín.



Projekt „Budujeme nádej na Luníku IX – svojpomocná výstavba rodinných domov na Luníku IX“. nadväzuje na úspešnú sociálnu inováciu – svojpomocnú samofinancovanú výstavbu rodinných domov v Rankovciach, ktorej pilotnú fázu zastrešovalo ETP Slovensko v rokoch 2014-17 a ocenil ju Európsky hospodársky a sociálny výbor zlatou cenou v roku 2014. Rankovčania, ktorí si postavili rodinné domy, majú dnes nielen slušné, dôstojné bývanie, ale aj stavebné zručnosti, ktoré im dnes pomáhajú v zamestnaní. V Košiciach pilotujeme tento prístup v mestskom prostredí.

FORMY SPOLUPRÁČE

1. **Priamy výkon sociálnej práce** v teréne a v sociálnych službách (napr. ETP, Zdravé regióny, Nadácia DEDO – predovšetkým terénna práca v lokalitách, alebo ADCH, Oáza nádej pre nový život, Dorka – prevádzka pobytových služieb ako útulky, nocľahárne, zariadenia núdzového bývania)
2. **Organizovanie sociálneho bývania** (Housing First, svojpomocná výstavba jednoduchých rodinných domov ...)
3. **Tvorba analýz**, koncepcií a iných dokumentov
4. **Pomoc v krízových situáciách** – napr. v čase pandémie, po vypuknutí vojnového konfliktu na Ukrajine
5. **Organizovanie vzdelávania, seminárov**

PARTICIPATÍVNE PROJEKTY

REALIZOVANÉ NA ÚZEMÍ MESTA V SPOLUPRÁCI S MIMOVLÁDNYMI ORGANIZÁCIAMI

- Registračný týždeň
- Projekt Housing First
- Projekt Budujeme nádej na Luníku IX – svojpomocná výstavba rodinných domov na Luníku IX

Okrem uvedených projektov sme efektívne spolupracovali s mimovládnyimi organizáciami

- 🗨️ **v čase pandémie** – zabezpečenie testovania v útulkoch, zdravotnícke skríniny, potravinová pomoc, poradenstvo, monitoringy v teréne
- 🗨️ **po vypuknutí vojny na Ukrajine** – zabezpečenie ubytovania, stravovanie, poradenstvo – poskytovanie komplexnej pomoci odídencom z Ukrajiny
- 🗨️ **pri** príprave a spracovaní strategických dokumentov – PHRSR, Komunitný plán, ale aj Koncepcia postupného ukončovania bezdomovectva a likvidácie nelegálnych osídlení

REGISTRAČNÝ TÝŽDEŇ

Pre vytvorenie mestského systému schopného zabezpečiť prevenciu a ukončovanie bezdomovectva bolo potrebné poznať nie len počty jednotlivcov a rodín v bytovej núdzi, ale aj ich charakteristiky a potreby. Práve preto bol v týždni od 24-30. mája 2021 realizovaný tzv. Registračný týždeň pre rodiny s deťmi v bytovej núdzi, ktorý sa zameriaval na početom najväčšiu skupinu ľudí v bytovej núdzi. Do prieskumu bolo zapojených 309 rodín, ktoré tvorilo 1741 ľudí, z toho minimálne 784 detí.

Registračný týždeň mal slúžiť ako prvý krok k systematickému ukončovaniu bezdomovectva na území mesta Košice. Na základe analýzy charakteristík a potrieb jednotlivých skupín ľudí bez domova je potrebné vyhodnotiť aktuálne kapacity bývania a podpory v meste a navrhnúť opatrenia na ich prispôsobenie reálnym potrebám.

REGISTRAČNÝ TÝŽDEŇ

- **Spolupracujúce subjekty** – Mesto Košice, Inštitút pre výskum rodiny, Nadácia DEDO, ADCH, ETP Slovensko, Zdravé regióny, n.o - a ďalší dobrovoľníci
- **Odborný garant a líder/organizátor** – Nadácia DEDO
- **Podiel mesta Košice** - priama účasť a poskytnutie existujúcich informácií o lokalitách, ich umiestnení, dostupnosti
- **Forma spolupráce** – vytvorenie spoločných tímov, ktorých úlohou bolo získavanie informácií priamo od rodín v teréne
- **Trvanie projektu** – príprava cca jeden rok, samotná aktivita 5 pracovných dní, vyhodnotenie zozbieraných údajov 6 mesiacov
- **Výsledky** - vypracovanie záverečnej správy, ktorá obsahuje komplexne informácie o počtoch rodín/osôb/nezaopatrených detí žijúcich v nelegálnych osídleniach, dôvodoch straty bývania, ich finančných možnostiach a pohľadávkach, zdravotnom stave a záujme riešiť svoje bývanie

PROJEKT HOUSING FIRST

- Od roku 2020 realizuje mesto v spolupráci s Nadáciou DEDO projekt „Housing First“. V rámci tohto projektu sa rozvíja sociálne nájomné bývanie s odbornou podporou ako dlhodobé plnohodnotné riešenie pre rodiny a jednotlivcov v bytovej núdzi. Prístup „housing first“ umožňuje ukončiť bezdomovecstvo a poskytuje bývanie s odbornou podporou. Skúsenosti zo zahraničia hovoria, že 80 až 95% klientov si takéto bývanie udrží. Klientami projektu sú aktuálne rodiny s deťmi v bytovej núdzi. Odbornú podporu poskytuje nadácia prostredníctvom svojej organizácie Všetci pre rodinu, n.o. a jej integrovaného multidisciplinárneho tímu odborníkov, v ktorom sú zastúpené sociálne pracovníčky a pracovníci, zdravotníčka, právnička, a psychologička.
- **Od marca 2020 je v rámci projektu Housing First pre rodiny s deťmi v Košiciach zabývaných 10 rodín v mestských bytoch, a ďalších 7 rodín v bytoch vo vlastníctve alebo nájme nadácie DEDO. Nadácia DEDO má za cieľ rozšíriť tento program a do konca roka 2022 zabývať a sprevádzať ďalších 25 rodín, prevažne v bytoch od komerčných vlastníkov.**

PROJEKT HOUSING FIRST

- **Spolupracujúce subjekty** – Mesto Košice, Nadácia DEDO,
- **Odborný garant a líder/organizátor** – Nadácia DEDO
- **Podiel mesta Košice** - prenájom bytov vo vlastníctve mesta – v prvej etape v roku 2020 – 10 bytov, aktuálne v príprave ďalších 9 bytov
- **Forma spolupráce** – dvojstranná Mesto Košice a nadácia DeDo v prospech rodín v bytovej núdzi
- **Trvanie projektu** – priebežná, bez časového obmedzenia, byty boli prenajaté zatiaľ na dobu 10 rokov
- **Výsledky** - v rámci pilotného projektu bolo zabývaných 10 rodín, ktorým Nadácia DEDO poskytuje komplexné poradenstvo

PROJEKT „BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX – SVOJPOMOCNÁ VÝSTAVBA RODINNÝCH DOMOV NA LUNÍKU IX

Projekt „*Budujeme nádej na Luníku IX – svojpomocná výstavba rodinných domov na Luníku IX*“ nadväzuje na úspešnú sociálnu inováciu – svojpomocnú samofinancovanú výstavbu rodinných domov v Rankovciach, ktorej pilotnú fázu zastrešovalo ETP Slovensko v rokoch 2014-17 a ocenil ju Európsky hospodársky a sociálny výbor zlatou cenou v roku 2014. Rankovčania, ktorí si postavili rodinné domy, majú dnes nielen slušné, dôstojné bývanie, ale aj stavebné zručnosti, ktoré im dnes pomáhajú v zamestnaní. V Košiciach pilotujeme tento prístup v mestskom prostredí.

Metodológia ETP - ETP Slovensko poskytne vybraným rodinám neziskové mikropôžičky za predpokladu, že si budú pravidelne dlhodobo (aspoň 1 rok) sporiť minimálnu dohodnutú sumu každý mesiac a že si domy postavia svojpomocne. Rodiny klientov sa tiež zúčastňujú na vzdelávacích aktivitách – finančné vzdelávanie pre dospelých klientov, neformálne vzdelávanie “Od kolísky po kariéru” pre deti a mladých. Finančné prostriedky na realizáciu svojpomocnej výstavby má ETP od súkromných donorov a z revolvingového mikropôžičkového fondu ETP. Sprievodné vzdelávacie aktivity realizuje ETP vďaka podpore z verejných zdrojov aj od súkromných donorov. ETP poskytne aj odbornú pomoc pri výstavbe rodinných domov pri vybavovaní stavebného povolenia aj pri samotnej výstavbe v osobe stavebného učiteľa.

PROJEKT „BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX – SVOJPOMOCNÁ VÝSTAVBA RODINNÝCH DOMOV NA LUNÍKU IX

- **Spolupracujúce subjekty** – Mesto Košice, ETP Slovensko,
- **Odborný garant a líder/organizátor** – ETP Slovensko
- **Podiel mesta Košice** - zmena územného plánu v prospech výstavby rodinných domov priamo na sídlisku Luník IX, dlhodobý prenájom pozemkov rodinám, ktoré budú stavať

Forma spolupráce – dvojstranná Mesto Košice a ETP

- **Trvanie projektu** – priebežná, bez časového obmedzenia,
- **Výsledky** - aktuálne prebieha pilotná výstavba prvého rodinného domu a v príprave je prvá rodina na výstavbu (vybavuje stavebné povolenie)

ČIASTKOVÉ VÝSLEDKY

Registračný týždeň

- **Zozbieranie konkrétnych údajov** o počtoch rodín/osôb/nezaopatrených detí žijúcich v nelegálnych osídleniach, dôvodoch straty bývania, ich finančných možnostiach a pohľadávkach, zdravotnom stave a záujme riešiť svoje bývanie
- **Definovanie potrieb** – počtu bytov, izbovosti bytov, kapacít pobytových sociálnych služieb
- **Východiská pre spracovanie koncepcie**

Projekt Housing First

- **Zabývanie prvých 10 rodín** – v rámci pilotného projektu zrealizovaného v roku 2020
- **Definovanie rizík** – napr. odmietanie susedov, vplyvy z vonkajšieho prostredia, malé, prípadne žiadne skúsenosti so samostatným bývaním ...
- **Potreba rozšírenia spolupráce** – kým prioritne bol projekt zameraný na prácu s rodinami, ktorým bolo v rámci projektu poskytnuté bývanie, v priebehu pilotného projektu sa ukázala potreba rozšíriť prácu aj na susedov, ktorí zväčša svojich nových susedov neprijímajú (napr. rozbité okná na byte zvonku, neopodstatnené sťažnosti a petície susedov, ešte pred nast'ahovaním ...)

ČIASTKOVÉ VÝSLEDKY

Projekt „Budujeme nádej na Luníku IX – svojpomocná výstavba rodinných domov na Luníku IX

- **Vypracovaná urbanistická štúdia** zameraná na rozvoj sídliska, tak aby bola umožnená výstavba bytových domov ale aj rodinných domov
- **Zmenený územný plán**
- **Rozparcelované pozemky** a pripravené na prenájom pre budúcich stavebníkov
- **Doriešené napojenie pozemkov na inžinierske siete**
- **Rozostavaný prvý pilotný rodinný dom** – realizátorom stavby je ETP
- **V procese vybavovania je stavebné povolenie pre prvú rodinu**
- **V procese prípravy sú ďalšie rodiny**
- **Rozšírenie spolupráce o KSK**, ktorý pre účely realizácie projektu prostredníctvom vlastného sociálneho podniku poskytne niektoré činnosti súvisiace s výstavbou, resp. zamestná stavebníkov

ČIASTKOVÉ VÝSLEDKY

Východiskový – základný prínos

Vytvorenie neformálnej flexibilnej pracovnej odbornej skupiny, ochotnej spolupracovať na riešení úloh súvisiacich s pomocou a podporou rodín a osôb v bytovej núdzi.





Ďakujem za pozornosť

Bratislava 11. – 12. augusta 2022